

Datum
2025-09-26

Diariennr
KST 2025/247

Ert datum
2025-05-26

Ert diariennr
Ju2025/01097

Justitiedepartementet

Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende (SOU 2025:56)

Kammarrätten välkomnar och tillstyrker i allt väsentligt förslagen om stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende. Kammarrätten ställer sig även bakom övergången till ett mera konstitutionellt synsätt på de aktuella frågorna och instämmer i utredningens bedömning att den förändrade grundsynen får djupgående verkningar.

Kammarrätten har följande synpunkter på förslagen.

I fråga om Domaransvarsnämndens sammansättning noteras att en av nämndens fem ledamöter utgörs av en vice ordförande. Givet att det för varje ledamot ska utses en ersättare samt att nämnden endast är beslutsför om samtliga ledamöter är närvarande, personligen eller genom ersättare, ser kammarrätten inte vilken roll en vice ordförande avses ha.

Kammarrätten instämmer i bedömningen att Domaransvarsnämndens sekreterare bör vara en ordinarie domare. Utredningen har emellertid framhållit att det inte behövs någon föreskrift om detta, utan att det får förutsättas att nämnden utser en för uppdraget lämplig person. Med hänsyn till sekreterarens betydelsefulla roll anser kammarrätten att det finns skäl att överväga en reglering av denna fråga.

Kammarrätten instämmer vidare i bedömningen att Domaransvarsnämnden ska finansieras genom ett eget anslag i statsbudgeten. En sådan ordning medför en möjlighet för granskning och utgör det bästa alternativet för att garantera nämndens oberoende.

Postadress

Box 2302
103 17 Stockholm

Besöksadress

Birger Jarls Torg 5

Telefon

08-561 690 00

E-post: kammarrattenistockholm@dom.se

Internet: www.kammarrattenistockholm.domstol.se

I betänkandet föreslås att föreskrifterna om rättegångskostnader i 18 kap. rättegångsbalken ska tillämpas i ärenden om skiljande från anställningen, avstängning och förflyttning. Vidare föreslås att domaren inte ska behöva ersätta motpartens rättegångskostnad även om han eller hon förlorar målet, under förutsättning att domaren hade fog för att överklaga eller motsätta sig ändring av det överklagade beslutet, eller om det annars finns särskilda skäl. Kammarrätten är i grunden positiv till förslaget, men ställer sig frågande till om en ordinarie domare som angriper ett sådant beslut överhuvudtaget bör riskera att stå för motpartens rättegångskostnader. Enligt kammarrättens mening kan detta leda till att domare avstår från att överklaga av ekonomiska skäl, vilket i sin tur kan innebära att skyddet för ordinarie domares oberoende försvagas. Kammarrätten anser att den föreslagna jämkningsmöjligheten hanterar denna risk delvis, men efterlyser en mer djupgående analys av potentiella risker med den föreslagna ordningen. Givet att intresset av domares oberoende får anses överordnad i den föreslagna prövningsordningen vore det inte otänkbart med en reglering där ordinarie domare endast riskerar att stå för sina egna rättegångskostnader. Utifrån ett konstitutionellt perspektiv får en sådan särbehandling av ordinarie domare anses motiverad.

Kammarrätten instämmer vidare i utredningens bedömning att frågan om ordinarie domares möjlighet att kvarstå i tjänsten i mer än ett år förtjänar fortsatt övervägande. Kammarrättens uppfattning är, särskilt med hänsyn till den rådande domarbristen i vissa delar av landet, att detta är en allt för kort period.

I betänkandet föreslås att bestämmelser som rör ordinarie domare i lagen (1994:261) om fullmaktsanställning förs över till den nya lagen om domstolar och domare. Kammarrätten är positiv till överflyttningen och ambitionen att samla bestämmelser om ordinarie domare i en och samma lag, men noterar att vissa bestämmelser har flyttats över utan närmare översyn. Kammarrätten vill här framhålla behovet av en översyn och eventuell omarbetning av exempelvis bestämmelsen om tjänstgöringsskyldighet för ordinarie domare.

Avslutningsvis vill kammarrätten hänvisa till domstolens remissyttrande avseende förslagen från 2020 års grundlagskommitté och framhålla att tidigare framförda synpunkter kvarstår. Detta gäller inte minst i fråga om sammansättningen av den styrelse som ska leda Domstolsstyrelsen och där det enligt kammarrättens mening inte finns tillräckliga skäl för att reglera denna fråga i detalj i lag. Utöver att en majoritet av styrelsens ledamöter ska vara eller ha varit ordinarie domare bör valet av ledamöter ske på grundval av kompetens snarare än konstitutionella överväganden. Precis som kammarrätten fört fram i nämnda remissyttrande bör en stor del av ledamöterna ha en gedigen och bred erfarenhet av styrning och ledning inom offentlig förvaltning. Styrelsens samlade kompetens bör motsvara den som är gängse inom svensk förvaltning och vara av sådant slag att den skapar förutsättningar för ett professionellt styrelsearbete. I dagsläget kan det alltså inte anses givet hur styrelsens sammansättning bör se ut och behoven kan även antas ändras över tid. Det är även rimligt att styrelsen ska ha möjlighet att ha synpunkter på framtida behov av ledamöter och deras kompetens. I stället för att reglera sammansättningen i

detalj i lag skulle den nya lagen om domstolar och domare kunna innehålla en bestämmelse om styrelseledamöternas antal samt en upplysning om grundlagsbestämmelsen att en majoritet av ledamöterna ska vara eller ha varit ordinarie domare. En sådan reglering får anses förenlig med den föreslagna bestämmelsen i grundlag att grundläggande bestämmelser om den centrala domstolsadministrationens uppdrag och ledning ska meddelas i lag.

Detta yttrande har beslutats av tf. kammarrättspresidenten Peder Liljeqvist med administrativa fiskalen Hanna Waldebrink som föredragande. I handläggningen har även kanslichefen Heléne Löving och kammarrättslagmannen Eva Lindeblad deltagit.

Peder Liljeqvist

Hanna Waldebrink

Kopia till

Övriga kammarrätter

Hovrätterna

Förvaltningsrätterna under Kammarrätten i Stockholm

Justitiedepartementet, expeditionschefen och enheten DÅ

Domstolsverket

Kammarrättens intranät

Tidningarnas telegrambyrå